

SZAKIRODALOM.

A magyar forma- nyelv nem volt, hanem lesz.

tükröztek termegoldásai, ami benne van homlokzatainak lendülő vonalaiban, amit a nyilvánosság kettős jelzővel keresztele, egyszer szecessziónak, másszor magyar stílusnak: ez a hév, ez a sok szín, s az a produktív erő és meggyőződés, amivel előremegy a maga útján, most egy röpiratba szorult, s kőműveskalapács helyett a szó nyelvén, a logika elementumával tömörít egyívű argumentumokat.

Formára nézve irkaszerű kis füzet az, amire célunk s amely a Művészet mostani évfolyamából (1. szám) külön lenyomat. Harcias mondattal kezdődik s címül is ezt hordja homlokán: magyar formanyelv nem volt, hanem lesz. Mert lennie kell, — jegyzi meg utána Lechner, s nyomban és függetlenül minden ú. n. művészetpolitikától, gyönyörűen konstruált bizonyításokkal száll e kijelentés védelmére. Voltaképen azonban tévedés volna ezt egy építőprogram, egy formanyelv: a magyar formanyelv védőiratának nevezni. Nem véd és nem támad Lechner röpirata, habár meglehetné mindkettőt, többféle okból. Egyrészt, mert még mindig ott tartunk, hogy a publikumunk, ha lát egy újfajta épületípust, előlül kell magyarázni, hogy mi az a modern stílus, mi az a magyar motívum, miért nem kívánhatni mindegyik építőtől, hogy aszerint illessze köveit, ahogy ezt előírják az akadémiákon betanult tervmappák, mintakönyvek, Baukunst-Lehrbuch-ok, s az építés nagyemlékű mestereinek műveiből utólag levont szabványok, másképen: receptek. Az építőenergiák felszabadulását minden régi megkötés alól: ezt a jelmondást, amit avagy tíz esztendővel ezelőtt nagy hangosság közt sűrűn és egyformán citáltak, ugyanígy írták le a bécsi Wagner és Van de Velde nyomán Közép-európa összes hírlapjai és szakközlönyei: ezt nálunk még váltig ismételnünk kell, mert ha nyilvánvaló, hogy az újszabású bútor, plakát, vasmű, szőnyeg, szóval ha az ipari holmík csináltak is egy jelentős térfoglalást a lakásokban, a gyárakban és műhelyekben, az architektúra csak lassan, elvétett példákkal megy ennek utána. Másfelől éppen az architektusok közt, szerintünk, fölös számmal vannak, akik féltik az utcát, a köztereket, a modern kísérletezéstől. E „modern kísérletezés“ alatt a magyar stílusratorekvés, főként tehát Lechner értendő. S mégis, Lechner ebben a röpiratban csak azt formálja bizonyossá nyugodtan, a történelmi perspektívákat látó ember szemével, hogy például hiába csinálunk addig magyar ízü bűtort, ameddig nincs hozzá teljes magyar intérier: a magyar ház. Elmondták azt már nálunk mások is, de senki annyira jussal, mint Lechner, az építő, akinél tudvalevőleg már a kecskeméti városháza egy nyílt front, szemben a kompilátorokkal. Ha ez a kis írásmű, ez a pamflet kifarad a Lechner oeuvre-jei közül: ott vannak kövei, ott van egy architektúra, amit nevével jelölünk s ami csak a neki való

Irta Lechner Ödön, Budapest, Singer és Wolfner. Ára 1 kor. Lechner, az építő, ezúttal tollat fogott.

Amit eddig is vissza-

termőföldön szűrődhetik tovább. A mód megvan hozzá, s Lechner pamfletjének ez a végső eredménye: a falusi emberektől származott népművészet, ahonnet átvihetők az ős-csírák az építészeti mesteriskolába. (d—)

A Szent István királyról nevezett budapesti templom belsejének pövid ismertetése.

Irta Lollók Lénárd. Budapest 1905., kis 8°, 100 old., képekkel. Hornyánszky, ára 2:50 kor. Fővárosunk legújabb templomának — a

lípótvárosinak — a nagyközönség számára való részleges rövid leíró ismertetését adja e kis munka. Kizárólag a templom belsejét tárgyalja; s méltán, mert erre van nagyobb szükség; a nagyközönség a belső díszítés, annak részletei és a közreműködő művészek iránt érdeklődik és e tekintetben útbaigazítást, de még csak adatokat is máshonnan nem kaphat, mint az ily leírásokból. „Jelen könyvecske csak éppen amolyan készséges kalauz akar lenni, aki szívesen szegődik a látogató mellé, hogy végigvezesse s magyarázó, lelkesítő szóval felkelte érdeklődését.“ Ezt akarja a szerző, s céljának munkája meg is felel. A templomba lépő látogatónak magyarázatokkal szolgál a homlokzatnál, az előcsarnokban, a belsőnek főreszeiben: a kupolában, annak, valamint a főpillérnek pendentif és a nagy heveder-ívek képei körül; leírja az oltárokat, a szentélyt, a négy sarok-kápolnát, a szószéket, a Lípót-kápolnát, a szobor- és domborműveket, az orgonát és végül a templom építésének főbb adatait is közli. Díszére válik a könyvnek az a 15, bár kisméretű, de jól készült autotipikus kép is. Ajánlható a templomot látogató műértő közönségnek. CSÍZIK GYULA.

A renaissance kialakulása és Lionardo.

Irta Diner-Dénes József. Megjelent a Művészeti könyvtárban. Lampel Róbert könyvkereskedése. Ára 10 kor. Díszes könyvnek egészen különleges a

szempontja. Nemcsak nálunk, ha jól tudjuk, a külföldi irodalomban sem jelent meg ilyfajta munka, amely azonos szempontból rajzolná a renaissance korpéjét. Mindjárt a bekezdő részben leírja e két szót: „pénz és munka“ s ezzel jelzi, hogy mi lesz a vezérmotívum, amely majd visszatér mindegyik fejezetben, mik lesznek cövekjei annak a dús ornamentikájú épületnek, amelyből kifomálódik a renaissance, s amelynek tetejébe odakerül Lionardo, az all round művész. Diner tehát röviden szociális motívumokból magyarázza, amit úgy hívnak az iskolakönyvek, hogy „az emberi szellem újjászületése“. Herbert Spencer-ék nézőpontjáról tekint a Fiesole-kkal nekíndult nagy művészi virulás misztikumába, s első sorban társadalomfilozófus, amikor odaáll a sienai vásznak, Ghiberti-bronzok elé. Eddig Winckelmann-tól kezdve Virchow-on át Lübke mesterig, másként csinálták ezt főleg a németek, akik ideologusok voltak, ha ugyan fedik őket e szó. Diner történelmi materialista, s a renaissance-fejlődés csiráit pozitívabb valamikben keresi. A tőkések, a

városi fényezés, a kereskedők, ridegen: az üzleti élet kap szerepet tanulmányában, mint fejlesztő ok. Egész más perspektívák nyílnak ezen keresztül a szemlélő elé, mint aminőhöz eddig szoktattak bennünket általában a művésztörténetírók. S ha szerintünk pusztán ezzel nem is lehet adni Lionardo és a renaissance művészi elemzését: az ilyen új sugarú reflektor mindíg hoz valamit, gazdagodást jelent a multak vizsgálóinak. Többek közt ezért jön fontos számba a Diner könyve.

Apt in Photography.

With selected examples of european and american work. Edited by Charles Holme. Offices of „The Studio“, London 1905. 4° 112

tábla szöveggel. Ára 6 shilling.

A „Studio“ művészeti angol folyóirat évenként több külön kiadvánnyal kedveskedik művészetkedvelő nagy olvasóköreinek. Ez a kiadvány is ilyféle. A fotográfia jelenlegi tehnikai fejlettsége lehetővé teszi, hogy a művészi sokszorosító eljárások között a fotográfia a neki megfelelő helyet elfoglalhassa. Művészet és fotográfia, — mindenestre két különböző fogalom; de csak addig, amíg közöttük vonatkozások, vagy legalább is áthidalást nem találunk, olyat, amelynek révén összeköttetés létesíthető a kettő között. Amíg a fotográfia a valóban, a látható természetnek képben való, de „gépies“ visszaadása és ezen visszaadásában a kivétel körül felmerülő akadályokat nem tudja leküzdeni, mert a tehnikája fejletlen, addig bármily ügyes kezelője kezében is csak kivételesen ígér valami eredményt, amelynek azonban így a művészethez nem sok a köze. Művészi színvonalra emelkedéséről csak akkor lehet szó, ha valamelyes művészi célok elérésében tehnikája részéről akadályok nem merülnek föl, vagy hogy ha tehnikája bizonyos művészeti megoldást legalább részben lehetővé tesz. Hogy a fotográfia az utóbbi időben mily óriásit haladt, ezt külön kiemelni ez alkalommal szükségesnek tartjuk, mert éppen a fotográfiának eme tehnikai részében tanúsított óriási haladása tette lehetővé, hogy a művészet búvkörébe férközhessen s hogy most már a művészet is igénybe veheti; más szóval, hogy most már művészetről a fotográfiában is lehet beszélni. A fotografikus fölvétel ily körülmények között művészi probléma lehet és lett is. Mindazonáltal a fotográfia nem mint a művészet segédeszköze érdemel figyelmet, mint amely fölvételeit a művészetnek szolgálatába helyezi, annak rendelkezésére bocsátja, hanem mint önálló művészi jellegű grafikai ténykedés. Hogy az egyes fotografikus képben mennyi és mi a művészet, az természetesen sok körülménytől függ. A fő az, hogy művészet és fotográfia ma karöltve járhatnak, egy bizonyos téren és egy bizonyos határig. Hogy ez a kölcsönös támogatás mire vihető, azt kiadványunk száztizenkét képe is mutatja. A közölt képek ugyan csak kisméretűek és az eredeti fölvételeknek — 17-nek kivételével, amelyek fotogravűrök (és 1 színes) — csakis autotípikus reprodukciók, de a szép nyomdai munka így is érvényre juttatja egyrészt a fölvételeknek, másrészt az eljárásoknak művészi előnyeit. A munka hat részben: Nagybritannia, az Egyesült-

Államok, Franciaország, Ausztria és Németország, Olaszország és végül Belgium fényképmestereinek felvételeit közli, amely hat csoporthoz más-más szerzőtől egy-egy dolgozatot mellékel a kiadó. Hogy nyomdai kivétel dolgában ily kiadványnál minden egyes részlet nem egyformán sikerül, az természetes; de kifogás alá csak kevés kép esik, a legtöbbnek szemlélete igazi élvezetet nyújt. Melegen ajánljuk az enémű képeket kedvelő olvasóinknak figyelmébe.

CSÍZIK GYULA.

Tafeln zur Geschichte der Möbelformen

von A. G. Meyer. Leipzig, K. W. Hiersemann, 1904 óta jelenik meg. Ára 180 kor. Az összesen tíz

seriesre tervezett műből eddig három: a szék, az ágy és az asztal anyagát felölelő jelent meg. A táblákon jellemző példákban az egyes bútorok történeti fejlődése van bemutatva; úgy hogy a fejlődést képben magunk előtt látva, azt azonnal áttekinthetjük. A szöveg a tábláknak megfelelő; rövid és igen jó. Tanintézetek számára igen alkalmas mű, amilyen eddigelé a könyvpiacra még elő nem fordult.

GYŰJTEMÉNYEK.

New-York egy újabb múzeummal lett gazdagabb, hogy M. Ch. T. Yerkes, elhalt milliós palotáját és műgyűjteményét s a múzeum fenntartását biztosító 5 milliónyi koronát a városnak ajánlódta. Gyűjteményében a többi között huszonhárom darab rendkívüli szépségű keleti szőnyeg is van.

A pápisi Luxembourg- múzeumnak

helyiségei és egész épülete már régen nem felelnek meg a gyűjtemény köve-

telményeinek; s a művészi budgetnek előadói évről évre hangoztatják a múzeum elhelyezésének vagy tágitásának szükségét. Most végre került hely is az új múzeum számára, ahol, ha kell, a kiállítási helyiségek ki is bővíthetők, illetőleg szaporíthatók, s külön rézmetszet-, kispasztika-, és műipari tárgyak osztálya lenne létesíthető, azonkívül időleges kiállításokra alkalmas hely is lenne, sőt műhelyeket is rendezhetnének be. Ez az új Musée du Luxembourg lenne az első francia nemzeti múzeum az élő művészek számára és a Pavillon de Flore-ral megnagyobbított Louvre-ral együtt a régi és modern művészetnek két oly nagyszabású gyűjteménye lenne Franciaországnak, amelynek párját hiába keresnők a világon.